

ANKETILSVAR

til

Høyesterett

Oslo, 25. mai 2026

Vår ref.: 326672-001

Gulating lagmannsretts sak 26-002932ASK-GULA/AVD1

Ankende part: Engebø Rutile and Garnet AS
Postboks 1, 6806 Naustdal

Prosessfullmektig: Advokat Marie Agerup Kildahl
Kvale Advokatfirma DA

Ankemospart 1: Norges Naturvernforbund
Mariboegate 8, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Asle Bjelland
CMS Kluge Advokatfirma AS

Ankemospart 2: Natur og Ungdom
Torggata 34, 0183 Oslo

Prosessfullmektig: Advokat Amund Noss
CMS Kluge Advokatfirma AS

Saken gjelder: Sakskostnader i miljø saker – forholdet til Århuskonvensjonen

**CMS Kluge Advokatfirma
Stavanger**
Olav Kyrres gate 21, Herbarium
Postboks 277
4068 STAVANGER

Tel: 51 82 29 00
Fax: 51 82 29 01
E-post: post@cms-kluge.com

CMS Kluge Advokatfirma Oslo
Bryggegate 6
Postboks 1548, Vika
0117 OSLO

Tel: 23 11 00 00
Fax: 23 11 00 01
E-post: post@cms-kluge.com

CMS Kluge Advokatfirma Bergen
Allehelgensgate 2
Postboks 394 Sentrum
5805 BERGEN

Tel: 55 21 98 00
Fax: 55 21 98 01
E-post: post@cms-kluge.com

Organisasjonsnummer
913 296 117 MVA

Bank
9685.27.21690 (driftskonto)
8396.07.70946 (driftskonto EUR)
9685.27.21755 (klientmidler)
9685.27.54068 (eiendomsmegling)
SWIFT: HANDNOKK

1 INNLEDNING

Vi viser til sakskostnadsanken fra Engebø Rutile and Garnet AS («ERG») av 15. mai 2026.

Miljøorganisasjonene har inngitt en selvstendig anke over sakskostnadene og vi legger til grunn at de to ankene vil bli vurdert samlet. Vi vil derfor ikke gjenta argumentasjonen i vår anke, men nøye oss med noen korte bemerkninger til ERGs anke.

2 ÅRHUSKONVENSJONEN GJELDER FOR SAKER MOT PRIVATE PARTER

I anken hevder ERG at «[v]år sak er utenfor kjerneområdet til Århuskonvensjonen». For å underbygge denne påstanden viser ERG blant annet til at «saksanlegget [er] rettet mot ERG som privat part, og ikke staten (som normalt er tilfellet i miljøraker)».

Miljøorganisasjonene vil bemerke at Århuskonvensjonen art. 9 nr. 4 også gjelder i saker mot private parter. Dette fremgår eksplisitt av ordlyden. Art. 9 nr. 3 lyder slik:

3. I tillegg, og uten å berøre prosedyrene for prøving av saken som nevnt i nummer 1 og 2 ovenfor, skal enhver part sikre at allmennheten, der den oppfyller eventuelle kriterier fastsatt i nasjonal lovgivning, har tilgang til administrative eller rettslige prosedyrer for å bestride handlinger og unnlater begått av privatpersoner og offentlige myndigheter som er i strid med bestemmelsene i nasjonal lovgivning vedrørende miljø.

Konvensjonens art. 9 nr. 4 skal sikre at allmennheten har en reell mulighet til å benytte seg av rettighetene etter art. 9 nr. 3. Bestemmelsen lyder slik:

4. I tillegg, og uten å berøre nummer 1 ovenfor, skal prosedyrene nevnt i nummer 1, 2 og 3 ovenfor sikre tilfredsstillende og effektive virkemidler, herunder midlertidige forføyninger når dette kan være påkrevet, som skal være rettferdige, komme til rett tid og ikke være uoverkommelig dyre. Avgjørelser i medhold av denne artikkel skal formidles eller nedtegnes skriftlig. Avgjørelser truffet av domstoler, og av andre organer når det er mulig, skal være allment tilgjengelige.

Århuskomiteen har i flere uttalelser konstatert brudd på art. 9 nr. 4 i saker mot private:

- Et kjent eksempel er sak ACCC/C/2008/23 (United Kingdom) – Morgan og Baker mot Hinton Organics.¹
- Et annet eksempel, som har likhetstrekk med saksforholdet i vår sak, er ACCC/C/2013/86 (United Kingdom) – Austin mot Miller Argent.² Her hadde klagerne gått til søksmål mot Miller Argent (South Wales) Ltd – et privat gruveselskap – for naboulempen fra åpen kullgruve. Også her fant ACCC brudd på art. 9 nr. 4. Uttalelsene ble deretter behandlet i partsmøtet og har dermed status som folkerettslig bindende tolkning av konvensjonen.

Som det fremgår, skal saker for domstolen ikke være «uoverkommelig dyre». I den autentiske engelske språkversjonen benyttes uttrykket «not prohibitively expensive». Den engelske ordlyden er mer presis, fordi den tydeligere markerer formålet med regelen, nemlig at kostnadsnivået ikke skal virke avskrekkende. Det kan også vises til den autentiske franske språkversjonen som benytter uttrykket «sans que leur coût soit prohibitif».

¹ Se https://unece.org/env/pp/cc/acc.c.2008.23_united-kingdom

² Se https://unece.org/env/pp/cc/acc.c.2013.86_united-kingdom

Miljøorganisasjonene vil bemerke at det kan være et særlig sterkt behov for beskyttelsesregelen i art. 9 nr. 4 i saker mot private parter. En ressurssterk privat part vil kunne ha incentiver til å gjøre en sak så omfattende og kostbar som mulig, nettopp for at det skal virke avskrekkende for miljøorganisasjoner å gå til domstolene på naturens vegne. ERGs opptreden i denne saken er illustrerende. Dette utdypes nedenfor i punkt 5.

3 ÅRHUSKONVENSJONEN GJELDER FOR SAKER OM MIDLERTIDIG FORFØYNING

Som nevnt ovenfor, hevder ERG at vår sak er «utenfor kjerneområdet til Århuskonvensjonen». Til støtte for dette uttaler ERG:

For det andre har Miljøorganisasjonene allerede fått prøvd de miljørettslige sidene av saken, både gjennom den langvarige forvaltningsprosessen og det etterfølgende søksmålet mot staten som ble behandlet av Høyesterett i april 2026. For det tredje gjelder saken en midlertidig forføyning, som i motsetning til et alminnelig søksmål er et lite egnet prosessmiddel for å prøve de miljørettslige sidene av et tiltak.

Miljøorganisasjonene vil bemerke at også dette er eksplisitt regulert i Århuskonvensjonen. Det fremgår av art. 9 nr. 4 at formålet er å «sikre tilfredsstillende og effektive virkemidler, herunder midlertidige forføyninger».

Norsk lovgivning er basert på at Århuskonvensjonen gjelder i saker om midlertidig forføyning. Det er gitt særregler om kostnadsansvar og sikkerhetsstillelse i miljøraker, se tvisteloven §§ 32-11 (1) og 34-2 (3). Departementet uttalte i et høringsnotat av 27. august 2001 at den dagjeldende regelen om erstatningsansvar ved krav om midlertidig forføyning ikke kunne opprettholdes i miljøraker:³

Tvangsfullbyrdsloven § 3-5 og det risikosynspunkt den bygger på synes etter departementets oppfatning å stå i et tvilsomt forhold til Århuskonvensjonen artikkel 9. Etter departementets oppfatning vil regelen kunne ramme søksmål som framstår som en berettiget ivaretagelse av miljøinteressene, men der det senere viser seg at det ikke er tilstrekkelige bevis for at den miljøskadelige virksomheten er i strid med lovgivningen. Blir erstatningsansvaret stort nok kan dette i så fall ses som en økonomisk hindring i strid med Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4.

EU-domstolens og Århuskomiteens praksis bekrefter også at Århuskonvensjonen gjelder tilsvarende i saker om midlertidig forføyning.

Det er uklart hva ERG sikter til når det hevdes at miljøorganisasjonene «allerede [har] fått prøvd de miljørettslige sidene av saken». Det er riktig at miljøorganisasjonene allerede har fått fastslått at tillatelsene er ugyldige og at forvaltningen har en plikt til å trekke tillatelsene tilbake. Når ERG likevel fortsetter å deponere gruveavfall, og staten unnlater å gripe inn i en situasjon hvor det skjer løpende brudd på EØS-avtalen, er det naturlig å benytte ordningen med midlertidig forføyning for å få avklart om domstolene kan oppfylle Norges reparasjonsplikt. Dette er et forsøk på å hindre irreversible miljøskader og derfor en viktig «miljørettslig side» av saken.

³ Ot.prp. nr. 116 (2001-2002) s. 192.

4 FORFØYNINGSSAKEN REISTE PRINSIPIELLE SPØRSMÅL

ERG hevder at forføyningssaken ikke reiste prinsipielle spørsmål og at miljøorganisasjonene ikke har hatt god grunn til å reise saken.

I anken til Gulating lagmannsrett ble det tydelig forklart hvorfor saken er prinsipiell:

«Dersom tingrettens resonnement er riktig, nemlig at dagens regler for midlertidig forføyning ikke gir de nasjonale domstolene kompetanse til å hindre forringelse i strid med vanddirektivet, vil dette være en viktig prinsipiell avklaring.

Dersom miljøorganisasjonene ikke kan håndheve den EØS-rettslige reparasjonsplikten i nasjonale domstoler, vil det bare være forvaltningen som har mulighet til å hindre dette løpende bruddet på EØS-avtalen. En slik avklaring vil lede til at ESA må vurdere traktatbruddsøksmål mot Norge. Det vil også synliggjøre behovet for å endre reglene om midlertidig forføyning for å kunne hindre traktatbrudd i fremtiden.»

Lagmannsretten konkluderte med at hovedkravet var sannsynliggjort (s. 35):

Lagmannsretten har funnet at miljøorganisasjonene har sannsynliggjort at utslippstillatelsen som gir ERG rett til å deponere gruveavfall i Førdefjorden er ugyldig, og at en ugyldighetskonstatering innebærer at tillatelsen ikke har rettsvirkninger etter sitt innhold. Det er med andre ord sannsynliggjort at ERG ikke har rett til å utnytte utslippstillatelsen. Deponering av gruveavfall uten utslippstillatelse vil være forbudt, jf. forurensningsloven §§ 7 og 28.

Lagmannsretten konkluderer etter dette med at miljøorganisasjonene har sannsynliggjort sitt hovedkrav om at ERG ikke har rett til å deponere gruveavfall i Førdefjorden.

Begjæringen ble likevel ikke tatt til følge. Lagmannsretten konkluderte med at kravet til sikringsgrunn ikke var oppfylt. Konklusjonen er basert på at det bare er de faktiske miljøkonsekvensene på kort sikt som kan tas i betraktning. Lagmannsretten la ikke vekt på at domstolene har en selvstendig reparasjonsplikt etter EØS-avtalen (s. 42):

«[...] Selv om lagmannsretten etter den prejudisielle vurderingen har kommet til at utslippstillatelsen er gitt i strid med vanddirektivet, kan ikke lagmannsretten se at dette kan medføre at det lempes på kravet til sikringsgrunn. [...]»

Miljøorganisasjonene er fortsatt av den oppfatning av at reglene om midlertidig forføyning, herunder kravet til sikringsgrunn, må tolkes og anvendes i lys av den EØS-rettslige reparasjonsplikten.

Selv om begjæringen ikke ble tatt til følge, var Gulating lagmannsretts kjennelse langt på vei en seier for miljøorganisasjonene. For det første fikk miljøorganisasjonene fullt medhold i hovedkravet. For det annet ble det synliggjort for omverdenen at verken forvaltningen eller de nasjonale domstolene var i stand til å avhjelpe det løpende traktatbruddet. Dette utløste en reaksjon som norsk forvaltning må forholde seg til, og som indirekte vil kunne få stor betydning for arbeidet med å beskytte Førdefjorden, nemlig en traktatbruddsak mot Norge.

Avslutningsvis vil vi presisere at Århuskonvensjonen ikke stiller krav om at saken må være prinsipiell. Det er tilstrekkelig å påvise at formålet med saken var å hindre miljøskade.

5 DET ER ERG SOM HAR VIDLØFTIGGJORT SAKEN, IKKE MILJØORGANISASJONENE

ERG hevder at miljøorganisasjonene har hatt en «kostnadsdrivende tilnærming til saken». Påstanden begrunnes med at miljøorganisasjonene «kunne trukket ERG inn som part i søksmålet mot staten og begjært midlertidig forføyning ved behandlingen av hovedkravet, slik at kravene mot staten og ERG kunne vært undergitt felles behandling».

Miljøorganisasjonene er sterkt uenige i dette. Vurderingen var den motsatte, nemlig at det ville bli for kostbart å anlegge sak mot ERG på et tidlig stadium. Det var derfor miljøorganisasjonene ventet til det forelå avklaringer fra EFTA-domstolen og Borgarting lagmannsrett.

Erfaringen fra forføyningssaken mot ERG bekrefter at det var rasjonelt å vente til hovedkravet var godt avklart. Selv om saken da var oversiktlig og i realiteten begrenset til spørsmålet om sikringsgrunn, fremsatte ERG svært høye sakskostnadskrav i begge instanser, totalt ca. 8,7 millioner kroner (eks. MVA). Til sammenligning var miljøorganisasjonenes samlede krav på ca. 2,4 millioner kroner (eks. MVA). En vesentlig del av partenes kostnader ble pådratt som ledd i en «omkamp» om EFTA-domstolens uttalelse. Begge instanser fastholdt imidlertid Borgarting lagmannsretts konklusjon, nemlig at ERGs tillatelser er ugyldige. ERG tapte altså denne delen av saken.

I begjæringen til tingretten tok miljøorganisasjonene til orde for at det burde settes av én dag til muntlig forhandling. Svaret fra ERG var at det burde settes av 14 dager. Som en «mellomløsning» ble saken i tingretten berammet over fem dager. Denne eksepsjonelle tidsbruken – som ERG insisterte på – er en vesentlig årsak til at sakskostnadene ble så høye.

Selv med sin uriktige tolkning av kravene til sikringsgrunn, konkluderte Gulating lagmannsrett med at «forføyningssaken fremstår verken forhastet eller helt ugrunnet». Lagmannsretten viser også til at:

[...] både ERG og staten har vært av den oppfatning at selv om Høyesterett skulle forkaste anken i gyldighetssaken, vil ERG lovlig kunne utøve sine rettigheter etter utslippstillatelsen frem til den eventuelt trekkes tilbake av forvaltningen. Dette spørsmålet har vært et av de sentrale temaene miljøorganisasjonene har ønsket avklart i forføyningssaken. [...]

Miljøorganisasjonene fastholder at det var god grunn til å få avklart om staten og ERG kan tvinges til å respektere en rettskraftig avgjørelse fra Høyesterett. Spørsmålet var spesielt viktig i lys av erfaringene fra Fosen-saken. Det er uheldig for samfunnet at det er «uoverkommelig dyrt» å få avklart et slikt spørsmål, og det er i strid med Århuskonvensjonen.

6 SAKSKOSTNADER I ANKESAKEN

For arbeidet med anketilsvaret vil miljøorganisasjonene kreve følgende sakskostnader:

Salær for arbeid utført av advokat Amund Noss: 6 timer med timepris 4.500 (eks. MVA)

Totalt utgjør dette, inklusive 19% MVA, kr 32 130.

CMS Kluge Advokatfirma utfører prosessoppdraget etter prinsippet om «no cure, no pay». Nødvendige kostnader kan kreves dekket av motparten, jf. HR-2022-1119-A Trollvassbu, avsnitt 64.

Miljøorganisasjonene driver ikke avgiftspliktig virksomhet og har derfor ikke ordinær fradragsrett for inngående MVA. Begge organisasjoner er imidlertid omfattet av en særlig kompensasjonsordning for frivillige organisasjoner som administreres av lotteri- og stiftelsestilsynet.

Satsen for ordinær merverdiavgift er 25 %. Slik kompensasjonsordningen er utformet, er det bare seks prosentpoeng av denne satsen som blir kompensert. Miljøorganisasjonene krever derfor dekning for merverdiavgift som om satsen var 19%.

7 PÅSTAND

På vegne av ankemotpartene nedlegges slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Ankemotpartene tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.

* * *

Oslo, 25. mai 2026
CMS Kluge Advokatfirma AS

Asle Bjelland
advokat

Amund Noss
advokat